

Új irányok a programfejlesztésben és a tanulászervezésben II.

A hozott tudás elismerése a felsőoktatásban

Derényi András
OKTI / OFI
derenyi@kreditiroda.hu

VI. ORSZÁGOS KREDITFÓRUM

BUDAPEST, 2010. ÁPRILIS 29.

A címváltozás háttere

- Eredetileg: „A formális, a nem formális és az informális tanulás révén szerzett tudás elismerése a felsőoktatásban”
- De: a nem formális tanulást nehéz definiálni, értelmezési kísérletek.
- Többféle megnevezés ugyanarra:
 - korábban megszerzett / előzetesen szerzett / hozott
 - tapasztalati / tudatos / nem tudatos
 - f., nf. és inf. / formális rendszeren kívüli
 - tudás / kompetencia / tanulás / tanulási eredmény
 - elismerése / értékelése (validálása) / tanúsítása

Fogalomértelmezés

	Szerve- zettség	Tanulási célok	Szándé- kosság	Idő- tartam	Kvalifi- káció
Formális	igen	igen	igen	általában hosszú és teljes idejű	csaknem mindig igen
<i>Nem-formális</i>	<i>igen vagy nem</i>	<i>igen vagy nem</i>	<i>igen vagy nem</i>	<i>általában rövid vagy részidős</i>	<i>általában nem</i>
Informális	nem	nem	nem	nem ismert	nem

Többféle elnevezés – eltérő kontextusok

- **PLA** = Prior Learning Assessment
- **PLAR** = Prior Learning Assessment and Recognition
- **APEL** = Accreditation of Prior and Experiential Learning
- **RPL** = Recognition of Prior Learning
- **RNFIL** = Recognition of Non-formal and Informal Learning
- **VPL** = Valuation of Prior Learning
- **RPLeO** = Recognition of Prior Learning Outcomes
- Validation

Amiről szó lesz*

1. A tudás elsajátításáról és szerepéről való új gondolkodás
2. Nemzetközi folyamatok
3. Hazai helyzetkép
4. Egy fejlesztési program: TÁMOP 4.1.3
5. Az elterjedés ösztönzői, tanulságok

** támaszkodva Tót Éva és Halász Gábor korábbi előadásaira*

1.1 A tudásról való új gondolkodás

A tanulással, a tudással kapcsolatos szemlélet, paradigma, megváltozása, a tanulási módok egyenrangúsítása:

- Felértékelődnek a tanulás nem iskolai formái, a munkahelyen szerzett tapasztalatok („intelligens munkahelyek”)
- Kevésbé lényegessé válnak a tudás elsajátítás módjai, a tudás forrásai
- Megkérdőjeleződik a hagyományos iskolai tanulás/tudás relevanciája és eredményessége

Mindezek nyomán alternatív utak keresése a társadalom humán potenciáljának feltárására (versenyelőny)

Egyénre vonatkozó megfontolások: LLL, esélyegyenlőség

1.2 A tudás elismerésének szerepe

Az elismerési **eljárás**, mint **eszköz**

Általános megközelítések

- Tanulási útvonalak összekötése (átfedések kezelése)
- A tudás láthatóvá tétele
- A képzésbe való belépés ösztönzése

Nemzeti stratégiákat szolgáló megközelítések

- a képzési rendszer nyitottabbá tétele (francia példa)
- nemzeti méretű felzárkóztatás (portugál példa)
- nemzeti up-skilling policy (írországi példa)
- felsőoktatási részvétel csökkentése” (dél-koreai példa)

2.1 Előttörténet

Franciaország (1934; szakszervezeti követelés)

Kanada, USA (II. világháború következményei)

Angolszász megközelítés a 90-es években

Nemzeti keretek közül nemzetközi szintre kerül a fejlesztés (az ezredforduló körül)

Az Európai Unió oktatáspolitikai törekvéseit támogató eszközzé válik:

- közös LLL politika eleme (2001);
- a koppenhágai folyamat eleme (2002);
- a tanulás megbecsülése és vonzóbbá tétele az O&K2010 munkaprogramban (2002-2010);
- közös európai alapelvek (2004);
- a bolognai folyamat eleme (2005);
- EKKR - OKKR (2008-tól);
- nemzetközi leltárok, térképek (2004 óta).

2.2 Közös európai alapelvek

- Az egyén a középpontban (az egyén az értékelés tulajdonosa, az igazságosságot biztosítani kell)
- Az érintettek felelőssége (a megbízható eljárásokért, a támogatásért, a minőségért)
- Bizalom (átláthatóság és minőségbiztosítás révén)
- Hitelesség és legitimitás (az érintett szervezeteknek és szereplőknek el kell fogadniuk)

2.3 Bolognai folyamat, Bergen (2005)

Miniszteri nyilatkozat: „Együtt fogunk dolgozni a felsőoktatási intézményekkel és másokkal azért, hogy javítsuk a korábban megszerzett tudás (*prior learning!*) elismerését ahol lehetséges, beleértve ebbe a nem-formális és informális tanulást is.”

Az európai felsőoktatási térség számára kialakított képesítési keretrendszer elfogadása: „a nemzeti keretrendszerekben szerepeljenek olyan végzettségek is, amelyek integrálják a nem formális és informális tanulás elismerését is.” (...)

„A nemzeti képesítési keretrendszerekbe bele kell foglalni olyan képesítéseket is, amelyek a nem-formális és informális tanulás elismerése révén jönnek létre. Ugyancsak fontos, hogy a figyelem középpontjába a tanulási rendszerek és intézmények helyett magát a tanuló személyt kell állítani”

2.4 Európai képesítési keretrendszer (EKKR)

A tudás elismerésének kérdése több helyen megjelenik:

- A 2004-es EU-s alapelvek megerősítése
- Az EKKR egyik célja „hidak építése” a formális, nem-formális és informális tanulás között és a gyakorlati tapasztalat útján szerzett „tudás” elismerése
- Cél a tanulási kimenet, eredmény (*learning outcome*) megközelítés követése és ezáltal a nem-formális és informális tanulás elismerésének

2.5 Leltár 2007-ben (European Inventory)

- **Átfogó** rendszerek: Belgium, Dánia, **Franciaország**, Finnország, Luxemburg, Norvégia, Svédország és **Portugália**
- **Közös alapelvek**- sokféle működő megoldás: Hollandia, UK, Írország
- **Feljövőben** lévő rendszerek: Észtország, Lettország, Litvánia, Izland, Olaszország, Spanyolország
- **Szerény kezdeményezések** Ausztria, Németország, Lichtenstein
- **Első lépések**: Csehország, **Magyarország**, Málta, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia

3.1 Jelenlegi helyzet: hozzáállás

- formális képzés hagyományainak túlsúlya és a formális képzésben szerzhető képzettségek dominanciája jellemző
- a kreditrendszer egyelőre főként az intézmények által formális keretek között szervezett kurzusokon szerzett ismeretek elismerésére szolgál. Az egyéni hallgatói munka elismerése is csak formálisan jelenik meg
- Az oktatók inkább elutasítók: nem szívesen fogadják el a máshol megszerzett ismereteket, ragaszkodik az általuk megszabott követelmények saját órájukon történő teljesítéséhez.
- a formális képzésen kívül szerzett, hozott tudás elismerését az oktatók többsége egyáltalán nem vagy csak kismértékben támogatja
- A rendszer diszfunkcióként érzékeli és mutatja fel a formálistól eltérő helyzeteket

3.2.1 Jelenlegi helyzet: jó gyakorlatok

- egyes képzéseknél természetes módon működik az elismerés: pl. művészeti képzések, sport-és testkulturális képzések alkalmassági vizsgái;
- a szakirányú továbbképzésekre jelentkezők esetében bizonyos szakokon a felvételi követelmény a meglévő szakmai gyakorlat és szakmai kompetenciák igazolása
- ECDL: a bármilyen módon megszerzett informatikai jártasságot igazoló vizsgát többnyire elfogadják a felsőoktatásban – vizsgabizonyítvány szükséges
- idegen nyelvi képzés: évtizedek óta használják az előzetes tudásszint mérést a tanulók „szétválogatására”, a tudásszintnek megfelelő csoportok kialakítására
- az igazolt nyelvismeretet elfogadják – vizsgabizonyítvány szükséges

3.2.2 Jelenlegi helyzet: jó gyakorlatok

- a doktori képzések során gyakran elismerik a tanítási, kutatói tevékenységet, tapasztalatot a követelmények teljesítéseként
- képzési követelmények között sok területen szerepel külső (vállalatnál, intézménynél) eltöltendő szakmai gyakorlat – igaz, a formális tanulás részeként, sokszor nem kreditálva (értékelés nélkül)
- munka melletti tanulási helyzetekben – ha a munkakör megfelel a képzés szakmai irányultságának - sokszor elismerik a hallgató számára szakmai gyakorlatként a saját munkahelyén történő munkavégzést
- külföldi (nemzetközi) gyakorlat hazai jelenléte (főként szakképzésben, felnőttképzésben) számos intézményben bent van – de a gyakorlat nem szivárog át a reguláris felsőoktatási képzések (bachelor, master) területére

4.1 Felsőoktatási validációs rendszer fejlesztése

TÁMOP 4.1.3 Felsőoktatási szolgáltatások rendszerszintű fejlesztése (DPR, AVIR, OKKR, **FVR**)

A fejlesztés céljai:

- felsőoktatási validációs/elismerési modell(ek) és eljárás kidolgozása;
- a hozott tudás elismerésének mint megközelítésnek és a mögötte lévő „filozófiának” az elfogadtatása, az eljárás hazai adaptálása és rendszerszerű működésbe szervezése;
- az elismerés nemzetközileg elfogadott alapelveinek elfogadtatása: *fair*, átlátható és a felek közötti kölcsönös bizalomra építő elismerési eljárás és döntés.

+ tudástár, ajánlások bevezetésre, támogató funkciókra

4.2 Az alkalmazás fókuszja

- Felvételi, beiskolázási eljárások (*felsőbb évre felvétel*)
- Hagyományos hallgatók az alap- és mesterképzésben (*vertikális és horizontális mobilitás*)
- Doktori képzés (*kutatási, tanítási tapasztalat beszámítása*)
- Továbbképzések, rövid idejű képzések (*munkatapasztalat beszámítása; munka alapú tanulással, vegyes módszerek alkalmazásával járó célzott tudás- és készségfejlesztés*)

4.3 Szükséges és hiányzó feltételek

- A tanulásra vonatkozó nézetek átalakulása: az egyén tanulásának módjai; a tanulás szerepe az egyén életútján; élethosszan tanulás; ezeknek elébe menő képzési programok
- Tanulásorientált technikák: **(tanulási eredmények** formájában megfogalmazott) referenciák léte képesítés, program, tanulmányi egység szintjén (ezek a felsőoktatásban jelenleg nem állnak rendelkezésre)
- Időzítés, a „szerves fejlődés útja”: a kompetencia alapú képzési paradigma terjedése ⇨ az OKKR kidolgozása ⇨ a tanulási eredményekre alapuló képesítési követelmények ⇨ tanulási eredményeket lebontó képzési programok ⇨ ezekre épülően az elismerési gyakorlat rendszerré szervezése (15 év).

5.1 Az elterjedés külső ösztönzői

- Hagyományos piacok beszűkülése új hallgatói körök megnyerésében teszi érdekeltté az intézményeket.
- Az alapképzés után sokan munkába állnak. A speciális szakismeretek később a mester szakokon, szakirányú továbbképzéseken, vagy munkahelyi tanulás révén lesznek megszerezhetők. Ez erősítheti iskolarendszeren kívüli képzési szektor megerősödését, ami versenyhelyzetet teremt.
- Magyarországon hosszú idő óta alacsony arányú a felnőttek szervezett képzésben való részvétele, a felnőttkori tanulással kapcsolatos beállítódás is kialakulatlanak mondható. De most egyre több, az elismerés lehetőségének kialakítását célzó program indul.
- OKKR fejlesztés, tanulási eredmények megjelenése

5.2 Az elterjedés belső ösztönzői

???

Az V. Országos Kreditfórum (2007. nov.) résztvevői – egy értékelő íven számos választási lehetőség közül - azt jelezték, hogy a közeljövő egyik fontos témája lehet a hozott tudás elismerése (7-es skálán 5,6)

5.3 Tanulságok, következmények

- kompromisszumos megoldásokra van csak lehetőség
- jól kidolgozott referenciák nélkül az elismerés nem elválasztható a képző intézménytől
- ideiglenes áthidaló megoldások keresése
- az átláthatósági alapelv fókuszba helyeződése: a hozott tudás leírásának erőteljes formalizálására való törekvés
- figyelés a szektorok illesztésére és lehatárolására
- alkalmak teremtése a tapasztalatok megosztására, az egymástól tanulásra (V. OKF: „más intézmények tapasztalatainak, eljárásainak megismerése, közös tanulás nyomán saját intézményi alkalmazások, eljárások továbbfejlesztése, pontosítása” súlya 5,7)

Köszönöm a figyelmet!

derenyi@kreditiroda.hu

Várjuk észrevételeiket, javaslataikat, és különösen jó gyakorlatok, elismerési esetek leírását a validacio@ofi.hu címen is.

